

6. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0004700-95>.

Ключові слова: господарсько-правова відповідальність, господарські санкції, склад господарського правопорушення, дискредитація суб'єкта господарювання, ділова репутація суб'єкта господарювання, недобросовісна конкуренція, розповсюдження недостовірних відомостей.

Ключевые слова: хозяйственно-правовая ответственность, хозяйственные санкции, хозяйственное правонарушение, дискредитация субъекта хозяйствования, деловая репутация субъекта хозяйствования, недобросовестная конкуренция, распространение недостоверной информации.

Key words: economic and legal liability, economic sanctions, composition of economic offense, discrediting of an economic entity, business reputation of an economic entity, unfair competition, dissemination of misleading information.

БУДУРОВА ГАННА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СПІВУЧАСТІ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

ГПК України встановлює можливість пред'явлення позову спільно кількома позивачами або до кількох відповідачів, яка в доктрині отримала назву «процесуальної співучасті».

Процесуальна співучасть – це особливий процесуальний інститут, що виникає з багатосуб'єктних спірних матеріальних правовідносин або однорідних правовідносин, коли в одному і тому самому процесі беруть участь кілька позивачів або відповідачів, права, вимоги або обов'язки яких не виключають одне одного. Цей інститут направлений на правильний і своєчасний розгляд справи, встановлення прав і обов'язків сторін; покликаний і здатний за дотримання певних умов на прискорення і спрощення вирішення справи по суті, а також виключення випадків винесення суперечливих рішень за подібними позовами [1, с. 14]. Керуючись саме цими міркуваннями, Велика Палата Верховного Суду (далі – ВП ВС) навіть прийшла до висновку, що позовні вимоги до кількох відповідачів, серед яких є хоча б одна фізична особа, мають розглядатися в одному провадженні, якщо такі вимоги однорідні, нерозривно пов'язані між собою та від вирішення однієї з них залежить вирішення інших вимог (постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 р. у справі № 1522/18417/12-ц [2]).

Процесуальна співучасть може мати місце на стороні:

– позивача (*активна співучасть*) – наприклад, пред'явлення позову декількома довірцями, які вимагають від одного свого представника

солідарного відшкодування збитків і моральної шкоди, завданої їм у зв'язку з укладенням угоди не в їхніх інтересах (ст. 232 ЦК України);

– відповідача (*пасивна співучасть*) – наприклад, у разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого порукою, боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники (ст. 554 ЦК України);

– одразу щодо обох сторін (*змішана співучасть*) – наприклад, пред'явлення позову співвласниками арештованого майна про його звільнення з-під арешту (виключення з опису) до співвідповідачів – боржника, за боргами якого описане майно, і стягувача, тобто особи, на користь якої описане майно.

За ступенем обов'язковості процесуальна співучасть буває *обов'язковою* (коли характер спірних матеріальних правовідносин такий, що питання щодо прав та обов'язків одного із суб'єктів неможливо вирішити без залучення до справи інших суб'єктів цих правовідносин) і *факультативною* (коли немає обов'язкової множинності суб'єктів) [3, с. 109].

Разом з тим, кожен із позивачів або відповідачів щодо іншої сторони діє в судовому процесі самостійно, що, серед іншого, відображається у необхідності, якщо позов подано до кількох відповідачів – вказувати зміст позовних вимог щодо кожного з них (п. 4 ч. 3 ст. 162 ГПК України), відправляти кожному учаснику справи копії позовної заяви і доданих до неї документів (п. 1 ч. 1 ст. 164 ГПК України), для суду – приймаючи рішення на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, зазначити, в якій частині рішення стосується кожного з них, або зазначити, що обов'язок чи право стягнення є солідарним (ч. 7 ст. 238 ГПК України) та ін.

Закон допускає процесуальну співучасть у господарському процесі лише за наявності певних підстав:

1) якщо предметом спору є спільні права чи обов'язки кількох позивачів або відповідачів;

2) якщо права або обов'язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави;

3) якщо предметом спору є однорідні права і обов'язки.

Виходячи з цих підстав, співучасть у процесі первісно може виникнути лише за ініціативи сторони-позивача (подання спільного позову декількома позивачами та/або до кількох відповідачів). Ч. 1 ст. 265 ГПК України допускає виникнення процесуальної співучасті і у випадку приєднання учасників справи до апеляційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До апеляційної скарги мають право приєднатися також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки [4].

Разом з тим, відповідно до положень ч. 2 ст. 173 ГПК України, і суд може посприяти виникненню *множинності* у процесі (*але не співучасті*), об'єднавши за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи в одне провадження декілька справ за позовами одного й того самого позивача до різних відповідачів або різних позивачів до одного й того самого відповідача. Проте, мова може вестися лише щодо однорі-

дних позовних заяв. Так, однорідними можуть вважатися позовні заяви, які пов'язані з однорідними позовними вимогами і водночас подані одним і тим же позивачем до одного й того самого відповідача (чи відповідачів) або хоча й різними позивачами, але до одного й того ж відповідача. Однорідними ж позовними вимогами є такі, що виникають з одних і тих самих або з аналогічних підстав і водночас пов'язані між собою одним і тим самим способом захисту прав і законних інтересів (абз. 2 п. 3.6 Постанови ВГСУ від 26.12.2011 р. № 18 «Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції» [5]).

Отже, застосування процесуальної співучасті відповідає інтересам учасників справи і суду, сприяє досягненню процесуальної економії та запобігає винесенню протилежних рішень за аналогічними позовами.

Список використаної літератури:

1. Филиппов С.А. Теоретические и практические аспекты гражданского процессуального соучастия: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.15. Саратов, 2011. 20 с.
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 25 квітня 2018 р. у справі № 1522/18417/12-ц. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/c005594?an=5>
3. Фархтдинов Я. Ф. Добровольский А.А., Иванова С. А. Основные проблемы исковой формы защиты права. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. 159 с.
4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992, № 6, ст. 56.
5. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: Постанова ВГСУ від 26.12.2011 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018600-11>

Ключові слова: процесуальна співучасть, учасники справи, позовні вимоги, однорідні позовні заяви.

Ключевые слова: процессуальное соучастие, участники дела, исковые требования, однородные исковые заявления.

Key words: procedural complicity, participants in the case, claims, homogeneous claims.